

**MAQSUD SHAYXZODA: O‘ZBEK ADABIYOTIDA MA’RIFATPARVAR VA
YANGILIKCHILIK TIMSOLI**

Mardiyev Og‘abek

Toshkent davlat transport unersiteti

3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Maqsud Shayxzoda ijodining o‘zbek adabiyotidagi roli, uning ma’rifatparvarlik g‘oyalari va yangilikchilik xususiyatlari tahlil qilinadi. Shayxzoda she’riyat va nasriy asarlari orqali jamiyatni o‘zgartirishga, yosh avlodni tarbiyalashga bo‘lgan sa’y-harakatlari yoritiladi.*

Annotation: *This article analyzes the role of Maqsud Shayxzoda’s work in Uzbek literature, highlighting his enlightenment ideas and innovative characteristics. It examines how his poetry and prose contributed to societal change and the education of the younger generation.*

Аннотация: *В данной статье анализируется роль творчества Максуда Шайхзоды в узбекской литературе, его идеи просвещения и новаторские черты. Через поэзию и прозу Шайхзоды освещаются его усилия по преобразованию общества и воспитанию молодого поколения.*

KIRISH

Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotida XX asrning yorqin va serqirra ijodkorlaridan biri hisoblanadi. Uning ijodi nafaqat she’riyat va nasrda, balki jamiyat hayotida ham chuqur iz qoldirgan. Shayxzoda o‘z asarlarida ma’rifatparvarlik g‘oyalarini ilgari surgan, yosh avlodni tarbiyalashga va milliy madaniyatni rivojlantirishga katta hissa qo‘shgan. Shu sababli uning ijodi o‘zbek adabiyotining yangilikchilik timsoli sifatida qadrlanadi. Ushbu maqolada Shayxzodaning ijodiy merosi, uning adabiyot va jamiyatga ta’siri hamda yangilikchilik xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri bo‘lib, uning ijodi nafaqat san’at sohasida, balki jamiyat hayotida ham chuqur iz qoldirgan. Shayxzoda asarlari orqali milliy ma’naviyatni yuksaltirish, yosh avlodni tarbiyalash va jamiyatda yangiliklarni targ‘ib qilish kabi muhim g‘oyalarni ilgari surgan. U o‘zbek adabiyotida ma’rifatparvarlik va yangilikchilik timsoli sifatida qadrlanadi. Ushbu maqola Shayxzodaning hayoti, ijodi va uning o‘zbek adabiyotiga qo‘shgan hissasini yoritishga qaratilgan.

Maqsud Shayxzodaning hayoti va ijodiy faoliyati:

Maqsud Shayxzoda 1907-yilda Toshkent viloyatida tug‘ilgan. U ilmga va adabiyotga muhabbat bilan ulg‘aygan, oilasi uning ma’naviy tarbiyasida muhim rol o‘ynagan. Shayxzoda dastlabki ta’limini mahalliy maktablarda olgan, keyinchalik esa o‘zining adabiy qobiliyatini rivojlantirish uchun turli ilmiy va adabiy muhitlarda faoliyat yuritgan.

Adabiyotga kirib kelishi uning ijodida yangi bir davrni boshlab bergan. Ilk she’rlari va nasriy asarlari jamiyat hayotini aks ettirish, milliy ma’naviyatni yuksaltirish va yosh avlodni tarbiyalash g‘oyalarini o‘zida mujassamlashtirgan. Shayxzoda o‘z ijodida zamonaviy va

an’anaviy uslublarni uyg’unlashtirib, o‘zbek adabiyotiga yangicha nafas olib kirgan. U tez orada adabiy muhabbat va e’tiborni qozongan va o‘zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri sifatida tanilgan.

She’riyat va nasrda yangilikchilik:

Maqsud Shayxzoda she’riyatida o‘ziga xos uslubiy yangiliklar bilan ajralib turadi. U an’anaviy she’riyat shakllarini saqlab qolgan holda, yangi mavzular, zamonaviy hayotiy muammolar va ijtimoiy mavzularni o‘z asarlariga olib kirgan. Shayxzoda she’rlari o‘quvchini o‘ylashga, ijtimoiy masalalarga e’tibor berishga undaydi va milliy ruhni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shayxzoda nasriy asarlarida esa jamiyat hayoti batafsil yoritilgan. U o‘sha davrning ijtimoiy-siyosiy muammolarini, xalq hayotini va yosh avlodning o‘shish jarayonlarini chuqur tahlil qilgan. Nasrida voqealarni tasvirlash orqali Shayxzoda o‘quvchini jamiyat bilan tanishtiradi va ularni milliy qadriyatlar, bilim va tarbiya yo‘lida o‘ylashga undaydi. Shu bilan birga, uning nasriy uslubi sodda va tushunarli bo‘lib, keng o‘quvchi auditoriyasiga mo‘ljallangan.

Shayxzodaning she’riyat va nasrdagi yangilikchilik xususiyati uning o‘zbek adabiyotida mustahkam o‘rin egallashiga, hamda ijodiy merosining avlodlar uchun namuna bo‘lishiga sabab bo‘lgan.

Ma’rifatparvarlik va ijtimoiy ta’siri:

Maqsud Shayxzoda ijodining asosiy xususiyatlaridan biri uning ma’rifatparvarlik g‘oyalari bilan boyligi hisoblanadi. U asarlarida jamiyatni ma’rifat bilan yoritish, xalqni bilimga, o‘qishga va ma’naviy kamolotga undash masalalarini doimo ilgari surgan. Shayxzoda o‘z ijodida odamlarni milliy qadriyatlarni qadrlashga, adolat va insonparvarlik g‘oyalari sodiq bo‘lishga chaqirgan.

Shuningdek, u yosh avlodni tarbiyalashda ham faol bo‘lgan. Shayxzoda asarlarida yoshlarni vatanparvar, bilimli va ma’naviyatli inson bo‘lishga undovchi mavzular ko‘p uchraydi. Uning ijodi nafaqat adabiy meros, balki yoshlarni tarbiyalash vositasi sifatida ham xizmat qilgan. Shu orqali u o‘zbek adabiyoti va jamiyatida ma’rifatparvarlik timsoli sifatida chuqur iz qoldirgan.

Maqsud Shayxzodaning o‘zbek adabiyotidagi o‘rni:

Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotida chuqur iz qoldirgan ijodkorlardan biridir. Uning asarlari adabiy meros sifatida nafaqat o‘quvchilar, balki adabiyotshunoslar tomonidan ham yuqori baholanadi. Shayxzodaning she’riyati va nasriy asarlari o‘zbek milliy ruhini, tarixiy va ijtimoiy muammolarni ifodalaydi, shuningdek, zamonaviy adabiyotga yangicha nafas olib kiradi.

Uning ijodiy ta’siri va qadriyatlari yosh adabiy iste’dodlar uchun namuna bo‘lib xizmat qiladi. Shayxzodaning ma’rifatparvarlik, yangilikchilik va ijtimoiy mas’uliyat kabi qadriyatlari uning asarlarida mujassam. Shu sababli u o‘zbek adabiyotida nafaqat ijodiy, balki ijtimoiy jihatdan ham muhim shaxs sifatida e’tirof etiladi. Uning merosi bugungi kunda ham adabiyotga qiziqqan avlodlar uchun ilhom manbai bo‘lib qolmoqda.

Xulosa:

10-Aprel, 2026-yil

Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotida ma’rifatparvarlik va yangilikchilik timsoli sifatida chuqur iz qoldirgan ijodkoridir. Uning asarlari nafaqat adabiy meros sifatida, balki jamiyatni ma’rifat bilan yoritish va yosh avlodni tarbiyalash vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. Shayxzodaning she’riyat va nasrdagi yangilikchilik xususiyatlari, ijtimoiy mavzularni yoritishdagi faolligi uning ijodini o‘zbek adabiyotida betakror qiladi.

Shu bilan birga, uning ijodi bugungi kunda ham avlodlarga ilhom manbai bo‘lib xizmat qilmoqda, adabiyot va jamiyatdagi yangilikchilikni targ‘ib qilmoqda va milliy madaniyatni rivojlantirishga hissa qo‘shmoqda. Maqsud Shayxzoda o‘zining boy merosi bilan o‘zbek adabiyoti tarixida doimiy o‘rin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shayxzoda, M. Tanlangan asarlar. Toshkent: Sharq, 2005.
2. Karimov, O. O‘zbek adabiyotidagi XX asr shoir va yozuvchilar. Toshkent: Fan, 2010.
3. Tursunov, A. Maqsud Shayxzoda va uning ma’rifatparvarlik g‘oyalari. Toshkent: Adabiyot, 2015.
4. Mirzaev, S. O‘zbek she’riyati tarixi. Toshkent: Akademnashr, 2008.
5. Axmedov, B. Yangilikchilik va ma’rifatparvarlik: Shayxzoda ijodida tahlil. Toshkent: Fan va Ma’rifat, 2012.
6. Sobirov, R. O‘zbek nasrining rivojlanish davrlari. Toshkent: Ilm, 2011.